

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA İLKELERİ AÇISINDAN TÜRK EKONOMİSİ

Birleşmiş Milletler tarafından 1983 yılında kurulan Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu'nca "Sürdürülebilir Kalkınma" çerçevesi çizilerek bu çerçevenin ilkeleri belirlenmiştir. Amaç; devlet ve hükümet ile yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, özel sektör ve birçok platformun ortak çalışmasıyla "fakirliği yok etmek, enerji arzını çeşitlendirmek, yenilebilir enerji kaynaklarının küresel paylaşımını arttırarak "Ulusal Sürdürülebilir Kalkınma Stratejileri" oluşturmaktır. Bu kavram ana ilke itibarıyla ekonomik kalkınma ve gelişme fikrini kapsar. Bu tür eylem insanoğlunun yaşamını olumsuz etkilememelidir. Doğal ve Kültürel mirası göz önünde bulundurmalı ve bugünkü ve gelecekteki kuşakların dayanışmasını garanti etmelidir. Ekonomi, toplum ve çevre bazlı çerçevede eşitlik, adalet, toplumsallık, demokrasi, insani gereksinim ve çevresel değerlerin bütünüyle kapsanması gerekmektedir. Kapitalizmin ana hedefi olan maksimum kar hırsının dizginlenebilmesi için "sürdürülebilirlik Göstergeleri" oluşturulmuştur. Bunlar ana başlık itibarıyla Sosyal (Eşitlik, Sağlık, Eğitim, Barınma, Güvenlik ve Nüfus). Çevresel (Atmosfer, Toprak, Okyanus, denizler ve kıyılar, su, biyolojik çeşitlilik) ve Ekonomik (ekonomik yapı, tüketim ve üretim kalıpları) Kurumsal çerçeve (kurumsal çevre ve kurumsal kapasite) göstergeleridir. Sürdürülebilir göstergelerin içindeki en önemli başlıklardan biri olan ekonomik göstergelerin alt temalarına bir göz atmakta yarar var:

- 1- Ekonomik Performans temasının göstergesi olan kişi başına GSYİH ve GSYİH'deki yatırımların oranı bakımından ülkemizin karnesi pek olumlu bulunmamaktadır. Kişi başı GSYH (USD) 2017 de 10537, 2018 de 9693, 2019 da 9127 dolar olarak gittikçe düşüş seyri içindedir. 2020 yılında ise bu tutarın 8,300 dolara düşeceği tahmin ediliyor. 2013 yılında 12,480 dolara çıkan bu gelirin bu yıldan itibaren izlenen yanlış ekonomi politikaları -, darbe girişimleri ve salgın nedeniyle kısa sürede 2013 yılı seviyesine geleceğini düşündürmüyor. Yatırım/GSYİH 2005-2019 yılları arasında bazı yılları %31'e kadar yükseldiyse de genellikle %25'ler civarında seyrediyor. Hindistan, Endonezya ve Güney Kore'de bu oranlar %31-35 arasında bulunmaktadır. Bu göstergelerin dalgalı gidişatı büyümenin ve istikrarın sürdürülebilirliğini engelliyor.
- 2- Ödemeler Dengesi: Ülkemizin yumuşak karşı döviz açığıdır. Dış ticaret dengesinin sürekli açık vermesinin nedeni ihracatın daima ithalattan daha az artmış olmasıdır. Bu açığı genellikle turizm gibi hizmet gelirleri ile azaltmamıza rağmen daralma dönemleri hariç cari açık sorununu sürekli yaşıyoruz. İhracatımızın girdi yapısı ithale dayalı olduğundan yapısal dönüşümleri gerçekleştirmeden bu sorunu çözmek mümkün görünmüyor. 2003-2019 döneminde toplam 574,9 milyar dolar cari açık verdik. Aynı dönemde de bu açığı 307,3 milyar dolar dış borç ve 171,2 milyar dolar doğrudan yatırım ve 60,3 milyar dolar net hata- noksan ile finanse edebildik. Sürekli yaşadığımız döviz problemi ödemeler dengesi kırılganlıkları oluşturmakta ve ülke ekonomisini kısır döngü içine sokmaktadır.
- 3- Göstergelerden bir diğeri borçların GSYİH ya oranı olan mali durum göstergesidir. Türkiye'nin dış borç stoku 2013 yılında 392,8 milyar dolar iken 2020 birinci çeyreği itibarıyla 431 milyar dolara ulaşmıştır. 2011 yılında brüt dış borç stokunun GSYİH'ye oranı %36,7 ye düşmüş iken 2020 yılı 1. Çeyreğinde tekrar %56,9'a yükselmiştir. Son 18 yılda borç stoku kompozisyonunda kamu-özel sektör payları yer değiştirmiştir. Borcun milli gelire oranı itibari ile reel sektörün %66, hane halkının borcu ise %15 civarındadır. Uluslararası Finans Enstitüsü (IIF), pandemi nedeniyle artan maliyetler ve işgücü kaybı birçok ülkenin GSYİH'deki borç oranını yükselttiğini açıkladı. Açıklanan rapora göre "Türkiye, salgından çok fazla etkilenmediği halde yılın ilk çeyreğinde Çin ve Güney Kore'nin ardından borcu en çok artan ülke oldu. Borcunu ödemekte en çok zorlanacak ülkelerin Çin, BAE ve Türkiye olacağı" vurgulandı.

Sürdürülebilir Kalkınma Süreci sonuçlarının yayınlandığı raporda ülkemiz 166 ülke arasından 100 üzerinden 70,30 puanla 70. sırada yer alırken ilk üç ülkeyi sırasıyla İsveç, Danimarka ve Finlandiya oluşturuyor.

Çağımızın en güncel problemi her konuda "sürdürülebilirlik"i tesis etmek, istikrar ve güveni uzun süre koruyabilmek oluyor. Bizim gibi ülkeler bu sorunu daha kuvvetli hissediyorlar.

YMM M.SAİM UYSAL

uysalsaim@gmail.com